

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 28 april 2005

Ö 200-05

KLAGANDE

FB

Offentlig försvarare: advokaten LGB

MOTPART

Riksåklagaren, Box 5553, 114 85 STOCKHOLM

SAKEN

Avvisande av överklagande

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, avd. 10, beslut den 30 december 2004 i mål B 9465-04

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen undanröjer hovrättens beslut såvitt detta avser frågan om utvisning och visar målet åter till hovrätten för fortsatt behandling av FBs yrkande i nämnda fråga och åklagarens anslutningsöverklagande.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

FB har yrkat, såsom det får förstås, att Högsta domstolen undanröjer hovrättens beslut och visar målet åter till hovrätten för fortsatt behandling.

Riksåklagaren har bestritt ändring.

SKÄL

FB dömdes den 17 november 2004 i tingsrätten för stöld och försök till grov stöld till fängelse i tio månader och utvisades ur riket med förbud att återvända hit inom fem år från tingsrättens dom. Av domen framgår att FB i tingsrätten förnekade de gärningar som av tingsrätten bedömdes som försök till grov stöld samt att han bestred åklagarens yrkande om utvisning. Sista dag för överklagande av domen var den 8 december 2004.

Genom en av hans offentlige försvarare och ombud underskriven skrift som kom in till tingsrätten den 6 december 2004 överklagade FB tingsrättens dom med yrkande i första hand att hovrätten skulle frikänna honom från åtalet för försök till grov stöld och i andra hand, oavsett utgången av förstahandsyrkandet,

att han skulle dömas till en lindrigare påföljd. Åklagaren överklagade anslutningsvis.

Under handläggningen av målet uppmärksammade hovrätten att FB redan den 19 november 2004 genom nöjdförklaring förklarat sig avstå från talan mot domen såvitt angick den ådömda påföljden och medge att denna fick verkställas. Av nöjdförklaringen framgår att denna inte avsåg tingsrättens förordnande om utvisning.

Med anledning av nöjdförklaringen kontaktade hovrätten den offentlige försvararen den 29 december 2004 och uppmanade denne att inkomma med eventuell kostnadsräkning och eventuella synpunkter med anledning av nöjdförklaringen. I en skrift som inkom till hovrätten den 30 december 2004 anförde den offentlige försvararen att det med anledning av nöjdförklaringen angående den ådömda fängelsepåföljden enligt hans förmenande endast kvarstod för hovrätten att pröva överklagandet i den del som rörde utvisningen.

I det överklagade beslutet har hovrätten avvisat FBs överklagande och bl.a. anført att detta inte kan anses inrymma ett yrkande om ändring av förordnandet om utvisning.

Den som avgivit nöjdförklaring angående ett fängelsestraff i den ordning som föreskrivs i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. har inte rätt att överklaga domen vare sig i fråga om han skall dömas för den åtalade gärningen eller i fråga om hur påföljden för gärningen skall bestämmas (jfr NJA 1970 s. 436). Att hovrätten avvisat överklagandet såvitt avser yrkandena i dessa delar har således varit riktigt (jfr NJA 1980 s. 337). Frågan är emellertid om hovrätten,

såsom målet förelåg vid beslutet om avvisning, bort behandla överklagandet som omfattande även ändring av förordnandet om utvisning.

Bestämmelser om överklagande av domar i brottmål finns i 51 kap. rättegångsbalken. I 1 § sägs inom vilken tid överklagande skall göras och av 3 § framgår att ett för sent inkommet överklagande skall avvisas. I 4 § föreskrivs bl.a. att överklagandet skall innehålla uppgifter om i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas. Det är självfallet angeläget att detta sker på ett så klart och tydligt sätt som möjligt. De i ett överklagande framställda yrkandena begränsar emellertid inte på samma sätt som i tvistemål ramen för den prövning som skall göras i högre rätt. Detta sammanhänger med att vid ett överklagande i någon del av vad som enligt rättegångsbalkens terminologi utgör ansvarsfrågan för en gärning, så är ansvarsfrågan i sin helhet – med de begränsningar som följer av 51 kap. 23 a – 25 §§ – underkastad rättens officialprövning. Till ansvarsfrågan i denna mening hör inte endast frågorna om den tilltalade skall dömas för gärningen (fällas till ansvar enligt brottbalkens terminologi) utan också påföljden för denna och särskild rättsverkan, exempelvis förverkande och utvisning, till följd av gärningen.

Att ramen för rättens prövning går utöver de i ett överklagande framställda yrkandena medför att en dömd som överklagat med yrkande i någon ansvarsfråga i princip är oförhindrad att därefter framställa yrkandena i de övriga ansvarsfrågor som genom överklagandet kommit under högre rätts prövning och detta även om yrkandena framställs efter fullföljdstidens utgång (jfr NJA 1976 s. 315 och NJA 1977 s. 735). Har den dömda framställt ett sådant kompletterande yrkande kan inte heller den omständigheten att han därefter återkallar det i det ursprungliga överklagandet framställda yrkandet anses utgöra hinder mot att det nya yrkandet prövas. I praktiken torde det inte heller vara ovanligt med överklaganden i

brottmål där det i överklagandeskriften inte framställs något uttryckligt yrkande i vissa av de ansvarsfrågor som den dömda ändå räknar med skall bli föremål för särskild prövning. Så kan exempelvis vara fallet när den dömda utvisats för ett brott som han yrkar att bli frikänd för eller som han anser förskylla ett lindrigare straff.

Av 8 § straffrättsberäkninglagen följer att, om den som dömts till fängelse för viss gärning avger nöjdförklaring beträffande påföljden, förklaringen inte får återtas och att den är att anse som en återkallelse av ett tidigare överklagande såvitt detta avser det straffrättsliga ansvaret och påföljd för gärningen. Har den dömda i sitt överklagande inte framställt några yrkanden i andra frågor skall därför målet normalt avskrivas från vidare handläggning när den dömda nöjdförklarat sig. I vissa fall kan det emellertid finnas anledning att anta att den dömda räknat med att ett överklagande skulle föranleda särskild prövning av även andra frågor än dem som han i överklagandet framställt uttryckliga yrkanden om. Det framstår inte som självklart att en nöjdförklaring också i sådana fall verkligen bör uppfattas som en återkallelse av överklagandet i dess helhet. Detta gäller bl.a. när den dömda utvisats men inte nöjdförklarat sig i denna del. Hovrätten har då anledning att överväga om den dömda bör beredas tillfälle att yttra sig, innan beslut i avskrivningsfrågan fattas (jfr 51 kap. 7 § rättegångsbalken). Av allmänna principer (se NJA 1974 s. 386 och 1978 s. 55) får också anses följa att yrkanden i andra ansvarsfrågor kan framställas så länge hovrätten inte har skilt sig från målet, även om nöjdförklaringen skulle uppfattas som en återkallelse av överklagandet i dess helhet.

I förevarande fall har överklagandet gjorts efter det att FB förklarat sig nöjd med påföljden. Även om något uttryckligt yrkande i utvisningsfrågan inte framställdes har det emellertid mot bakgrund av nöjdförklaringens utformning

även i detta fall funnits anledning att anta att FB utgått från att utvisningsfrågan skulle bli prövad till följd av överklagandet. Hovrätten har också, genom den offentlige försvararen, berett honom tillfälle att yttra sig. FB får även i detta läge anses ha haft möjlighet att före målets avgörande framställa yrkande i utvisningsfrågan. Även om det i överklagandet inte framställts något yrkande i den delen borde därför hovrätten ha tagit upp målet till prövning inom de ramar som följer av ett överklagande av utvisningsfrågan (jfr NJA 1980 s. 337 och numera även 51 kap. 23 a § rättegångsbalken).

Vid angivna förhållanden skall målet visas åter till hovrätten för prövning av FBs yrkande i utvisningsfrågan, vilket innebär att åklagarens anslutningsvis gjorda överklagande inte har förfallit.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Munck, Victor (referent), Blomstrand, Dahllöf och Virdesten
Föredragande revisionssekreterare: Hullmann